

Ruimtelijk ordenen mét water

Uitnodiging tot samenwerken aan een duurzame leefomgeving in Noord-Holland

Uitnodiging

Provincie Noord-Holland, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Hoogheemraadschap van Rijnland, Waterschap Amstel, Gooi en Vecht, PWN en Rijkswaterstaat nodigen gemeenten, private partijen en belangenorganisaties uit om samen te werken aan een toekomstbestendige leefomgeving waarvan het watersysteem vroegtijdig en in al haar facetten onderdeel uitmaakt. Na het versturen van deze uitnodiging gaan wij door middel van de gezamenlijke opgaven direct aan de slag.

Wat is het probleem? Het watersysteem staat onder druk, nu samen handelen vergroot kans op toekomstbestendige leefomgeving

Ons watersysteem loopt steeds meer tegen haar grenzen aan. Een toenemende verstedelijking met bijbehorende drinkwatervraag, overige watervragende functies (natuur, recreatie en economische activiteiten), extra verharding bij gebiedsontwikkeling en de wateropgaven door klimaatverandering (toenemende droogte, hitte, extreme regen en kans op overstromingen) zetten het watersysteem en dus ook de leefomgeving onder druk.

De urgentie is des te groter nu blijkt dat de klimaatverandering in de tweede helft van deze eeuw waarschijnlijk zal accelereren. We hebben steeds korter de tijd om keuzes te maken, ontwikkelingen voor te bereiden en maatregelen uit te voeren. Keuzes die te maken hebben met zoetwaterbeschikbaarheid (inclusief drinkwater) voor alle functies, waterveiligheid en ruimtelijke inrichtingen die een veranderend klimaat aankunnen (inclusief gevolgbepaling en extra groen voor hittedeductie). Wachten met klimaatadaptieve maatregelen resulteert in een ongezond systeem. Doelen op de lange termijn moeten nu gekoppeld worden aan acties op de korte termijn. Zo houden we het watersysteem gezond, stellen we essentiële waterbronnen voor mens en natuur veilig en dragen we bij aan een leefbare omgeving. Daarbij moeten we nu al de gehele levensduur van de fysieke omgeving meenemen en kijken naar de verre horizon van 2100. Later verandering aanbrengen in gebieden met veel economische waarden, waar veel mensen wonen en werken, is ingewikkeld en kostbaar. Enkele jaren voor je uitschuiven of alleen rekenen met mogelijke scenario's tot 2050 resulteert al snel in miljarden euro's aan extra investeringen in het watersysteem en de ruimtelijke inrichting van het stedelijk gebied. Kortom: hoe eerder we beginnen met aanpassen, hoe lager de totale kosten en hoe duurzamer het ruimtelijke systeem. Win-win dus.

Wat moeten we doen?

We hebben de volgende ambitie geformuleerd voor 2021:

Wij zijn zichtbaar en maken verschil, als "waterbeheerders inclusief de drinkwaterbedrijven in de provincie Noord-Holland", door vroegtijdig aan ruimtelijke gesprekken deel te nemen en in gezamenlijkheid onze waterbelangen en ambities uit te dragen.

Om invulling te kunnen geven aan de verwezenlijking van deze ambitie én om een duurzaam en vitaal Noord-Holland te kunnen realiseren, behouden en verder door te ontwikkelen, gaan we als partners:

- a) Wateropgaven integraal – samen - benaderen
- b) Water hierdoor een meer sturende rol geven in ruimtelijke ordening. Deze ambitie is een logisch vervolg op de Nationale Omgevingsvisie (NOVI), de provinciale Omgevingsvisie NH2050 en de provinciale Omgevingsverordening NH2020.
- c) Meer gezamenlijk handelen en dus meer in samenwerking met elkaar optrekken in elke fase van ruimtelijke opgaven.
- d) Effectief zijn in de som der delen; bereidheid tonen om gezamenlijk en gericht capaciteit en middelen in te zetten op relevante projecten, waarmee ambities en doelen versneld kunnen worden bereikt.

Door het onderschrijven van de genoemde 4 principes (en de nog volgende concrete uitwerking) wordt de eerste stap gezet om te komen tot een praktische en zichtbare samenwerking van de waterbeheerders op het gebied van ruimtelijke opgaven in de provincie Noord-Holland.

Het is een gezamenlijke verantwoordelijkheid om deze principes 'waar te maken' en in de tijd te verbeteren en aan te vullen. Ze werken door in de hele waterketen; van beleid tot uitvoering.

Wij zullen er gezamenlijk voor zorgen dat;

#1

we elkaars waterbelang, rollen en taken, strategische opgaven en risico's kennen en respecteren en deze vroegtijdig kunnen uitdragen in gesprekken over ruimtelijke ordening indien we niet allen vertegenwoordigd zijn;

#2

het inzichtelijk wordt wanneer en op welke plaats onomkeerbare veranderingen in het watersysteem en in de drinkwatervoorziening ontstaan zodat we op het juiste moment beslissingen nemen om schade en extra kosten aan ons watersysteem te kunnen voorkomen;

#3

we zoeken naar meerwaarde, synergie en kostenbesparing in de verschillende ruimtelijke wateropgaven door doelstellingen, maatregelen, plannings en communicatie op elkaar af te stemmen;

#4

we een gezamenlijk overzicht maken van overleggen, gebieden, projecten en programma's waar we als waterverantwoordelijken onze impact kunnen en willen vergroten op ruimtelijke plannen en initiatieven.

Wat gaan we doen? Focus in 2021-2023 op een aantal strategische opgaven om te leren water vroegtijdig te verbinden aan ruimtelijk economische projecten en processen

In de ruimtelijke ordening speelt veel zoals woningbouw, aanleg van natuur, transities in energie en economie en bodemdaling. De trajecten die we hebben geselecteerd raken al deze onderwerpen en water is hierin een belangrijke factor. Er is een transitietraject nodig om water sturend te laten zijn in de ruimtelijke ordening en daarmee een centrale rol te geven in het vormgeven van een klimaatbestendige provincie. Dit vergt, evenals de inspanningen die hebben geleid tot onze huidige watersysteem, een lange adem. Er zal kennis moeten worden opgedaan om water op een effectievere en efficiëntere manier in planvorming op te nemen. Om ook op de korte termijn resultaat te boeken en focus aan te brengen selecteren we een beperkt aantal strategische opgaven waar we ons vanuit de keten samen op inzetten en waar we gezamenlijk met onze partners van kunnen leren. Dit kunnen gebiedsprocessen zijn (bijvoorbeeld Laag Holland) maar kunnen bijvoorbeeld ook een aantal grote woningprojecten zijn (bijvoorbeeld Haarlemmermeer West). Het gaat in ieder geval om de volgende opgaven:

- Een toekomstbestendig ARK-NZK gebied is nodig om deze drukbevolkte regio klimaatrobuust te maken. Ons watersysteem zit nu al aan zijn grenzen en met klimaatverandering, zeespiegelstijging en ruimtelijke ontwikkelingen neemt de druk nog verder toe. In de toekomst zijn zowel maatregelen in het watersysteem als in de ruimtelijke inrichting noodzakelijk. Het programma Toekomstbestendig Watersysteem zal kansrijke maatregelen hiervoor in beeld brengen. Enerzijds in de waterinfrastructuur om waterafvoer en zoetwateraanvoer in ons (hoofd) watersysteem te verbeteren. Anderzijds water meer sturend te laten zijn in het ruimtelijk systeem en de keuzes daarin. Gebieden klimaatadaptief inrichten en ruimte reserveren voor bijvoorbeeld extra tijdelijke waterbergingsgebieden bij het Oer-IJ. Zo creëren we een flexibel en robuust gebied met een samenhangend (hoofd) watersysteem dat klaar is voor de toekomst.
- **Toekomst gebiedsontwikkeling Haven-Stad, Amsterdam:** De transitie van een havengebied tot een aantrekkelijk woon- en werkniveau van 40.000 tot 70.000 woningen vraagt om een klimaatadaptieve benadering die verder kijkt dan 2050 en rekening houdt met meerlaagse veiligheidsprincipes bij de inrichting van het gebied.
- **Systeemherstel Heuvelrug Gooi en Vechtstreek:** Door toenemende klimaatdruk, verdergaande verstedelijking en veranderend grondgebruik staan onder andere natuur, waterkwaliteit en drinkwaterbronnen in de Gooi en Vechtstreek onder druk. Dit vraagt om een gezamenlijke langetermijnstrategie voor het integrale ruimtelijke en watersysteem. Maatregelen voor meer infiltratie op de Heuvelrug, andere vormen van natuur en aanpassing van ruimtelijke functies zijn in ieder geval nodig.

- Bodemdaling in diepe polders vraagt om een andere oplossingen in waterbeheer en andere vormen van landbouw en landgebruik. In de Bovenkerkerpolder en polder De Ronde Hoep werken we aan een gebiedsgerichte aanpak voor een toekomstbestendig veenweidegebied. Het gaat hierbij specifiek om een klimaatbestendig en waterrobuust ingericht landelijk gebied waar vooral ook land- en tuinbouw kunnen omgaan met klimaatveranderingen zonder onomkeerbare schade aan natuur. In Nationaal Landschap Laag Holland zoeken we naar meer tijdelijke waterbergingsmogelijkheden om droge voeten te houden en de waterkwaliteit in de Zaanstreek en Waterland te verbeteren voor aantrekkelijke recreatiemogelijkheden.
- De toename van datacentra vraagt om een zorgvuldige afstemming en goede ruimtelijke inpassing vanwege het hoge koelwaterverbruik, de druk op de watervoorziening en (grond)watersystemen van deze grootgebruikers of t.b.v. de energietransitie. De grootschalige lozingen vragen om een goede ruimtelijke inpassing en het zoeken naar alternatieven in verband met de effecten op de waterkwaliteit.
- **Toekomstbestendige Haarlemmermeerpolder:** een complete integrale analyse van de Haarlemmermeerpolder (RO, Water en Circulair etc.). In de Haarlemmermeerpolder komt een grote woningbouwontwikkeling tot stand. De waterpartners adviseren gemeente en ontwikkelaars aan de voorkant in de planontwikkeling in het doorvoeren van een duurzaam droogmakerijsysteem: hoger en flexibel peil waar dat mogelijk is en samenvoegen van peilvakken, om water beter en langer vast te houden en zoute kwel tegen te gaan. Daarnaast worden klimaatbestendigheid, circulariteit en energie onderdeel van de inrichtingsopgave. Door op deze wijze integraal samen te werken is water sturend in de gebiedsontwikkeling en worden bredere doelstellingen mee gekoppeld.
- **Binnenduinrand:**
Zuid-Kennemerland: Vanuit het project 'Resilience by Design' komt naar voren dat er kansen liggen om in de binnenduinrand van Zuid-Kennemerland waardevol duinwater beter vast te houden, in combinatie met de drinkwatervoorziening, natuurontwikkeling (NNN) en recreatie. In het project in het Brouwersvaartgebied/Westelijk Tuinbouwgebied, op de overgang van Bloemendaal naar Haarlem, is gestart met een uitwerking hoe waterkwaliteit, waterberging, natuurontwikkeling en recreatie kan worden gecombineerd. Dit moet bijdragen aan een klimaatbestendige inrichting van het stedelijk gebied.
Noord-Kennemerland: Ook in Noord-Kennemerland kijken we naar de combinatie van waterberging en natuur in de binnenduinrand.
- **Gebiedsvisie Westzaan:** In het kader van klimaatadaptatie (maar ook belangen van natuur/verbraking). Hoe om te gaan met extreme neerslag waarbij een betere balans tussen stad en platteland kan zorgen dat schadepieken in de stedelijke omgeving worden voorkomen? Daarbij speelt tevens de wens om de natuurwaarden te verstevigen (verbraking).
- **"Groenblauwe gebiedsontwikkeling Bergermeer":** In de Bergermeer zijn locaties in beeld om in een groenblauwe gebiedsontwikkeling te werken aan een combinatie van doelstellingen: · Natuurontwikkeling · Waterberging · Drinkwaterproductie. Dit is geprojecteerd in een gevoelig gebied waar, naast de genoemde doelstellingen, veel andere belangen spelen zoals landschapsbehoud, landbouw en specifiek de ontwikkeling naar permanente bollenteelt.

Op deze trajecten zullen we actief en expliciet onze waterbelangen vroegtijdig inbrengen. We zullen op reguliere basis in het Management Overleg Water (secretariaatmow@noord-holland.nl) de voortgang en de leeropgaven in de trajecten bespreken en mogelijk vervolgacties daarbij benoemen. Eind 2021 monitoren we de resultaten van de eerste stappen om water in de voorbeeldprojecten op tijd aan bod te laten komen. Eind 2022 wordt gerapporteerd over de resultaten en lessen van de inspanningen in de voorbeeldopgaven om water eerder in ruimtelijke processen mee te wegen.

Wat doen we vanaf 2023? Na de eerste periode evalueren we wat we geleerd hebben en vervolgens op moeten pakken. De uitgangspunten zoals hiervoor benoemd in de focus en inzet in de samenwerking moeten vanzelfsprekend worden, maar dat is nog lang niet altijd het geval. Het lerend werken willen we in de praktijk brengen en in 2023 komen met een vervolg op deze uitnodiging. Noord-Holland kan op ons rekenen!

Maart 2021

Cees Loggen
Gedeputeerde Water provincie
Noord-Holland

Bregje van Beekvelt,
Directeur Netwerkontwikkeling
West-Nederland Noord Rijkswaterstaat

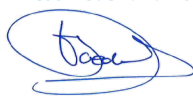
Peter Smit,
Hoogheemraad waterschap
Amstel, Gooi en Vecht

Luc Kohsiek,
Dijkgraaf Hoogheemraadschap
Hollands Noorderkwartier

Rogier van der Sande,
Dijkgraaf Hoogheemraadschap
van Rijnland

Ria Doedel,
Directeur PWN